

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

LVI. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1943.

9. SZÁM

FOLYÓIRATA

SZEPTEMBER

Emlékiratunk és anyagi ügyeink.

Egyesületünknek március 22-én megtartott együttes elnökségi és választmányi ülésén jelentettem, hogy a középiskolai tanárok memorandumot adnak be a közokt. miniszterhez, melyben kérik, hogy a tanárok 10%-a jusson be az V. fizetési osztályba és a várakozási idő az alsóbb osztályokban 9 év helyett 6 év legyen. Fontosnak tartottam, hogy a tanítóképző-intézeti tanárság is újból kifejezést adjon hasonló kívánságainak.

Az együttes ülés tudomásul vette bejelentésemet és az elnök közölte, hogy egyesületünk memorandumában már szerepel a várakozási idő csökkentése és az V. fiz. osztálynak a tanárok részére való megnyitása, de azért helyesnek tartja, ha mindezt alkalmilag újból szorgalmazzuk. Ezért felkért, hogy továbbra is kísérjem figyelemmel ezt a kérdést és amikor időszerűnek látom, készítsek újabb emlékiratot.

Időközben, mint ismeretes, megalakult az Országos Tanügyi Szervezetek Központi Bizottsága, amely elnökévé dr. Szabó Gusztáv műegyetemi nyilv. r. tanár, országgyűlési képviselőt választotta meg, aki felkérte a Szervezetbe belépett összes egyesületek képviselőit, hogy kívánságaikat, esetleges panaszait vagy javaslataikat egy tnuhmány- vagy emlékiratba foglalva tárgyalják le vele személyesen, hogy azokat adandó alkalommal közvetlenül a Miniszter Úrral megismertethesse. Miután a Szervezetben reám hárult egyesületünk képviselője, feladatommá vált, hogy egyesületünk törekvéseit és kívánságait a Szervezet elnökével és főtítkárával egy júniusi nap délelőttjén megismertessem. Azt találtam a leghelyesebbnek, ha megfelelő és részletes magyarázatok kíséretében bemutatom azt a terjedelmes emlékiratunkat, amelyet annak idején személyesen is átadtunk a Miniszter Úrnak. Szükségesnek találtam azonban ezen emlékiratunknak részletesebb kiegészítését, különösen anyagi ügyeinkkel kapcsolatban, vagyis elérkezettnek láttam az időt arra, hogy március 22-én az együttes választmányi és elnökségi ülésen adott felhatalmazással élve, — ha nem is teljesen új, de egy kiegészített emlékiratot készítsek.

Ezt az elnökünkkel együttesen aláírt emlékiratunkat tárgyaltuk aztán le az Országos Tanügyi Szervezetek Központi Bizottságának elnökségével, mely így a legalkalmasabbá vált összes törekvéseink megismertetésére. Ennek az emlékiratunknak első pontja volt a négyosztályos liceum átszervezésének kérdése négyéves tanítóképző-intézeté, melyet „betetőz a törvényileg helyesen szabályozott két-

éves tanítóképző-akadémia". Törekvéseink és emlékiratunk utolsó pontjaként részleteztem az anyagi kérdéseket a következőképpen:

„Semmi rendkívülit ezen a téren sem öhajtunk. Hivatkozhatnánk arra, hogy az új tanítóképzési törvény megalapozván az akadémiai tanítóképzést, már errevaló tekintettel is a tanítóképzés munkásai (igazgatók, tanárok, gyakorló-népiskolai tanítók és nevelők) az akadémiai színvonalnak megfelelő fizetést kívánhatnának. Ilyen kívánságaink azonban egyelőre nincsenek. Mi az egyenlő elbánás elve alapján most csak annyit kérünk, mint a középiskolai tanárok és igazgatók, miután a törvények és törvényes rendelkezések értelmében a mi tanári státusunk fizetési és előhaladási viszonyai ezen iskolafajta tanári státusa szerint vannak szintén megállapítva annak ellenére, hogy időközben a tanítóképzőintézeti tanári képzés ideje két évvel megnövekedett, míg a középiskolai semmiben sem változott.

A tanítóképző-intézeti tanárok zömét ú. i. a szelekcíós-rendszer alapján a legkiválóbb polg. isk. tanárokból képezik a szegedi egyetemmel kapcsolatos két évfolyamos Apponyi-kollégium kebelében. Az állami 3 évfolyamos polg. isk. tanárképző időközben 4 évfolyamossá bővült. Ebbe a tanárképzőbe felvett népiskolai tanítók képzése pedig 4 évfolyamról 5 évfolyamra emelkedett. Tehát kétszer 1-1 évi többlettel és szigorú kiválogatás alapján juthat csak el a tanítóképzőint. tanárjelölt az Apponyi-kollégiumba. Képzési ideje ezek után itt még két esztendő. Hogy tehát tanítóképzőintézeti tanári oklevelet kapjon, el kell végeznie a közép- vagy középfokú iskola alsó tagozatát, amely 4 év. Azután végzi a tanítóképzőt, melynek ideje 5 év. Utána a polg. isk. tanárképző ideje 4 év és végül az Apponyi-kollégiumé 2 év, összesen tehát 15 év. Ezzel szemben a középisk. tanár elvégzi a középiskolát 8 esztendő alatt. Utána a tanárképzőt 8 félévben, melyre következik az egy évi gyakorlati idő (amire a tanítóképzőint. tanárképzésben, tekintettel annak fokozottabb pedagógiai jellegére, nincsen szükség). A középisk. tanárképzés ideje tehát csak 13 esztendő, szemben a mi képzésünk 15 éves idejével.

Két esztendővel tovább tanulunk mint a középiskolai tanárok. A világháború előtti években már ismeretlen fogalom volt nálunk a helyettes tanárság. Végzett fiatal tanáraink a X. fiz. osztályban segédtanári kinevezést kaptak, amelyet 1 vagy 2 év múlva követett a rendes tanári kinevezés a IX. fiz. osztályba. Most ott tartunk mi is, mint középisk. kartársaink, vagyis a fiatal-tanárgeneráció a helyettes tanári megbízatással kezd... Hosszabb, 15 évig tartó tanulmányi időnk ellenére is tehát csak a következőket kérjük mi is felsőbb hatóságainktól:

1. a helyettes tanárok fizetése legalább annyi legyen, mint amennyi megfelel ma a X. fizetési osztály illetményeinek;

2. a mai széniumos előléptetési rendszer mellett egy évi helyettes tanárság után minden tanár azonnal a IX. fizetési osztály 2. fokozatának megfelelő fizetési csoportba neveztesse ki;

3. a várakozási idő minden fizetési fokozatban 2 esztendő legyen, tehát a kinevezett rendes tanár a IX. fizetési osztályban 4, a VIII., VII. és VI. fizetési osztályban 6—6 évet töltsön;

4. a tanárok 10%-a jusson be az V. fizetési osztályba, de a további jövedelem-emelkedés korpótlék folyósításával a többieknek is biztosítható;

5. az igazgatók külön rangsor alapján felerészben a VI., felerészben az V. fizetési osztályba soroltassanak;

6. a tanítóképzőintézetekben működő gyakorló-népiskolai tanító-kar-

társak szolgálatuk bizonyos évében a VI. fizetési osztályba neveztesse ki, címük pedig gyakorló-népiskolai tanár legyen; végül

7. a tanítóképzői nevelő-otthonokban alkalmazott nevelők számára a középosztály életszínvonalához méltó létminimumot kell biztosítani, hogy kívánatos legyen előttük ez a pálya, amely hathatósan egészíti ki a tanítóképzés rendkívül jelentős munkáját.

Talán mondanom sem kell, hogy az Orsz. Tanügyi Szervezetek Központi Bizottságának elnöke a legteljesebb megértéssel fogadta emlékiratunkba foglalt előterjesztéseinket. A tárgyalások folyamán viszont alkalmam volt nékem is meggyőződni Szabó Gusztáv dr. elnökünk széles látóköréről, melyben benne van a népiskolától kezdve az összes iskolafajták legtárgyilagosabb ismerete mindenfajta jótulajdonságaik mellett hibáikkal és fogyatékoságaikkal egyetemben. Kijelentette, hogy nemcsak a líceumi szervezetünket fogja részletesen tanulmányozni, hogy a legtisztábban lássa törekvéseinket ezen a téren is, hanem figyelemmel kíséri a tanárképzésünk kérdését is. Erre azért hívtam fel külön a figyelmét, mert tárgyalásaink alkalmával hallottam már arról, hogy az Apponyi-kollégium kétévi tanulmányi idejét, tekintettel a tanítóképző-tanárhiányra is, egy évre készülnek, hacsak átmenetileg is, leszállítani. Ez időközben megtörtént, de még így, most már redukált képzési idővel is, egy évvel hosszabb terjedelmű a mi tanárképzésünk, mint a középiskolaiaké. Megemlítettem a központi új szervezet elnökének azt is, hogy a megismertetett új emlékiratunkat ismét eljuttatjuk a Miniszter Úrhoz, annyival is inkább, mert beterjesztett emlékiratunkra t. k. választ nem is kaptunk, viszont most már a választ a Tanügyi Szervezetek révén is bizvást remélhetjük.

A tárgyalások befejezése után július 2-án ügyosztályunkban személyesen adtam át *Huszka* János min. tanácsos úrnak új emlékiratunkat a következő irat kíséretében:

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Az 1942/43. tanév folyamán még szeptember havában terjesztettük Nagyméltóságod elé emlékiratunkat, amelyet egyesületünk elnökségének tisztelgése alkalmával Nagyméltóságod személyesen is átvett január 9-én. Nagyméltóságod lekötelező szívéllyel fogadta küldöttségünket. Nagy figyelemmel és válaszából kiolvashatóan teljes megértéssel hallgatta az egyesület elnöke által előterjesztett kéréseket és közölte a küldöttséggel, hogy az egyesület emlékiratát kiadta az illetékes ügyosztálynak véleményének közlése végett.

Kéréseinket és javaslatainkat tíz pontba foglaltuk, amelyek között legrövidebben a tizedikben, az anyagi jellegüekről emlékeztünk meg. Időközben — az emlékiratunk átadása után — megalakult az Országos Tanügyi Szervezetek Központi Bizottsága, melynek elnöke, dr. Szabó Gusztáv műegyetemi tanár, országyűlési képviselő a mi egyesületünk óhajával és kívánságaival is meg akart ismerkedni, miután a mi egyesületünk is belépett az említett alakulathba.

Miután a Nagyméltóságodnak átnyújtott emlékiratunkra az illetékes ügyosztály véleményét mindezideig nem sikerült megtudnunk és az emlékiratba foglalt kéréseink és javaslataink közül mindössze a VII. pontba foglalt, vagyis az egyeséges vezérkönyvek kiállítására vonatkozólag történt intézkedés, bátorkodtunk az Orsz. Tanügyi Szervezetek Központi Bizottsá-

gának is egy ugyanolyan tartalmú emlékiratot átadni, mint amilyent Nagyméltóságodnak is előterjesztettünk. Ebbe az újabb emlékiratba azonban már nem vettük bele a VII. pontot, vagyis az egységes vezérkönyvek újból való megindításának kérelmét és lényegesen kibővítettük az emlékirat utolsó pontját, amely anyagi jellegű kívánságainkat, illetőleg javaslatainkat tartalmazza.

Ezt az újabb, kibővített emlékiratunkat azzal a tiszteletteljes kéressel terjesztjük most Nagyméltóságod elé, kegyeskedjék ezt is kiadni az illetékes ügyosztálynak véleményének közlése végett és kegyeskedjék erről a véleményről, illetőleg emlékiratunk sorsáról országos egyesületünket értesíteni, hogy mi ezt az értesítést közölhessük egyesületünk tagjaival is.

Bízva Nagyméltóságod megértő jóakaratában és újabb kérésünk teljesítését remelve, vagyunk Nagyméltóságod iránti hódoló tiszteletünkkel: Budapest, 1943. június 18. *Padányi-Frank Antal* dr. s. k. elnök, *Mesterházy Jenő* s. k. főtítkár.

Ügyosztályfőnökünk a legnagyobb készséggel vállalta újabb emlékiratunk továbbítását és rövid eszmecserebe is bocsátkozott annak tartalmáról. Ennek kapcsán kifejtettem, hogy az anyagi kérdések apróbb részleteit az emlékiratunkba nem kívántuk beleszorítani, mert az volt a főcélunk, hogy azokat a kívánságainkat ismertessük meg elsősorban a Miniszter Úrral, amelyek azonosak a középiskolai tanárságéval. Kiemeltem itt is beszélgetésünk folyamán, hogy tanárképzésünk ideje több mint a középiskolaiaké; két, legújabban még mindig egy esztendővel tovább tanulunk, mint a középiskolaiak, de jobb és kedvezőbb dotációt mégsem kívánunk. Szerények vagyunk és így még annyit sem érünk el, mint a középiskolaiak. A fizetési osztályokban való megosztásunk kedvezőtlenebb és ez a legszemléletesebben igazgatóink előhaladásánál látszik. Számszerűleg nem fejtethem ki azt, amit az igazság kedvéért itt szegezlek le, hogy pl. az 1942. évre szóló áll. költségvetés az áll. tanító- és tanítónőképzők igazgatóinak létszámát 20-ban állapította meg. Közülük 3 volt az V. fiz. osztályban, vagyis az igazgatók 15%-a. Ezzel szemben a 95 áll. gimnáziumi igazgató közül 24 volt besorozva az V. fiz. osztályba, vagyis az összes igazgatók 25%-a. Igazgatóinknak ezt a hátrányos helyzetét már szóvá tettük 1942 folyamán. Azt reméltük, hogy az 1943. évre a költségvetés kiegyenlíti ezt a hátrányos helyzetünket. Ebben az új költségvetésben már 23 az igazgatói létszámunk, de csak egy igazgatóval került több az V. fiz. osztályba, összesen tehát 4. A gimnáziumok 95 igazgató helyett 104-gyel szerepelnek, akik számára 42 V. fiz. osztályú állást biztosított az új költségvetés, vagyis majdnem megduplázza az eddigi V. fiz. osztályú igazgatók számát. Jelenleg a gimn. igazgatók 40.38%-a élvezi az V. fiz. osztályt. Ezzel szemben tanítóképzőink 23 igazgatója közül csak 17.39%-a jutott az V. fiz. osztályba. Ezekkel az adatokkal egyébként már szerkesztőnk is foglalkozott közlőnyünk legutóbbi januári számában és csak ismételhetem a következő megállapításait: A tanítóképzők igazgatói azt hiszik, hogy ők is felelősségteljes, nehéz munkát végeznek (akár a középiskolaiak). Megérdemlik tehát, hogy legalább a 40%-ot jobban megközelítő értékelésben részesüljenek.

Szóvá tette szerkesztőnk az 1943-as költségvetés taglalásával a Miniszter Úrnak azt a szándékát, hogy a gimnáziumoknál az V. fiz. osztályú állásokat azért is szaporítja, hogy ezen állások keretében olyan tudományos munkát végző vagy kiváló nevelési munkát felmutató tanárokat nevezzen ki, akik igazgatói tisztet nem töltenek be. Szándékát a Miniszter Úr július folyamán, tehát a legutóbbi ki-nevezéseknél meg is valósította és egyelőre mást sem tehetünk, mint megújítjuk szerkesztőnk következő szavait: Jól tudjuk, hogy az egyetemek s a főiskolai tanárok és egyébként is tudományosságunk legfőbb képviselői elsősorban a középiskolai tanárok sorából kerülnek ki. De ilyenekkel már mi is és más középfokú iskolák is dicsekedhetnek. Kiváló nevelési munkát felmutató tanároknak sem vagyunk híjával. Természetes, hogy tudós és elhivatott nevelő aránylag kevesebb akadt közöttünk, mert sokkal kevesebben, a középisk. tanárságnak csak mintegy a nyolcada vagyunk. Ilyen arányban ezt az intézkedést reánk is ki lehetett volna terjeszteni.

Az elmondottakból eléggé nyilvánvaló háttérbe szoríttatásunk és így eléggé megokolja azt a kívánságunkat, hogy a tanárok 10%-a és az igazgatók fele jusson az V. fiz. osztályba. Az egyenlő elbánás elve remélhetőleg így majd érvényesül és valószínűleg a címek és egyéb kitüntetések adományozásánál sem kerülünk hátrányba, úgy miként eddig. Előterjesztésünket — ismétlem — éppen azért szabtuk a középiskolaiakéhoz, hogy ezzel is azt demonstráljuk, mennyire nem óhajtunk többet hosszabb ideig tartó, tehát valószínűleg értékesebb képesítésünk ellenére is. Azzal sem kívánunk érvelni, hogy hivatásra nevelő szakiskolánkban már most, az akadémiai tanítóképzés végrehajtása nélkül is nem négy, hanem öt éven keresztül folyik felelősségteljes tanító-nevelői munkánk, amely fokozottabb megbecsülésre is igényt tarthatna a középiskolainál. Nem óhajtunk ezzel érvelni, mert minden nevelői munkát fontosnak és elsődlegesnek ismerünk el, de ha ezeket a munkákat mégis osztályozni kell, senki sem vitathatja el, hogy a közép- és középfokú iskoláknak az élén haladunk, tehát hátrányba mások előtt semmi körülmények között nem kerülhetünk, miután az elsőbbségért vitát úgy sem rendezünk.

Újabb emlékiratba foglalt és a középiskolaiakkal azonos kívánságaink egyébként csak a legalsó határát jelentik óhajainknak. Érvényes ezekre is szerkesztőnk ama megállapítása, hogyha valóra is válnak, akkor is csak olyan helyzetjavítást hoznak, amely alig változtat a tanári pálya nyomorúságán. Mert nézzük csak a fiatal, kezdő kartársaink sorsát, akik az 1943-as költségvetés szerint mint nagy vívmányt könyvelték el, hogy egyszerre mint helyettesek kezdek meg a tanári pályát és már 2 évi szolgálat után rendesként folytathatják a IX. fiz. osztályban. Kapnak tehát mint helyettesek havi 235 pengőt és 50 pengő 67 fill. lakáspénzt; ha Budapesten vannak, úgy még 18 pengő közlekedési segélyt. Vagyis nem kapnak annyit, amennyit egy fiatal zászlós kap. Ha 2 évig szolgálnak, akkor a havidíjuk 335 P, a lakáspénz 67 P 54 fill., összesen tehát majd-

nem annyi fizetés, mint egy fiatal hadnagyé, azzal a különbséggel azonban, hogy a hadnagy azonnal megkapja havi 400 pengőn felüli járandóságát, amint elvégzi az akadémiát, de a tanár csak 2 évvel alkalmaztatása után. Tehát semmi különöset nem kíván az emlékirat, mikor a fiatal tanárnak a kétévi helyettes tanárság után a IX. fiz. oszt. II. fiz. fokozatának megfelelő fizetési csoportba való kinevezését kívánja. De ha vizsgáljuk az idősebb kartársak érdekében hangoztatott ama kívánságot, hogy 10%-uk jusson be az V. fizetési osztályba, úgy megállapíthatjuk, hogy ezen a téren sem kíván a tanárság semmi rendkívülit. Mert kik remélhetik az idősebb, érdemesebb tanárok közül az idevaló eljutást?, azok, akiknek már 30—32 évi szolgálatuk van, tehát életkoruk az 54—56 év felé halad. Vagyis 10 év múlva érik el az érdemes tanárok azt, amit az érdemes katonatisztek 44—46 éves korukban érnek el, vagyis az ezredességet, amely megfelel az V. fiz. oszt. jellegének. Itt aztán a tanárok végleg meg is állanak és nem gondolhatnak arra, mint a katonák, hogy 49 éves korukban tábournoki kinevezést is nyerhettek volna, ha a katonai pályát választják.

Járandóságaink összevetését a katonatisztivel azért tartom szükségesnek, mert itt látjuk a legélesebben a fizetésekben való elmaradásunkat. Talán célszerűbb lenne helyzetünket a bírákéval összehasonlítani, mert a múltban mindig a bírakkal haladtunk együtt és azóta is a velük egyenlő elbánást sürgetjük. De ezt az összehasonlítást még kevésbé érdemes feszegetni, mert hátrányos helyzetünket még élesebben feltűntetné. Viszont azt az emberileg mindenképpen érthető tanári kívánságot figyelembe kellene venni a tisztviselők (köztük a bírák, katonák stb.) sorsát intézőknek, hogy a különféle és egyeségesen főiskolát végzettek fizetésében ne legyenek olyan nagy különbségek. Ez nemcsak elkeseredést szül, de végeredményében előidézte a tanári pálya elnéptelenedését és az intelligens magyar középosztály gyermekeinek onnan való elmaradását. Régen megállapították ezt már *Domanovszky* és *Kornis* professzorok és az illetékesek ezen már hiába próbálkoznak 1000 pengős ösztöndíjak hirdetésével segíteni, mert ez az intézkedés már csak egy cseppnyi a tengerhez viszonyítva. Ma már mindenki menekül a tanári pálya elől és akik a kezdetén vannak, azok is inkább magánvállalatoknál kényeszerülnek elhelyezkedni. Mert ha hivatást is éreznek a tanársághoz (hiszen azért választották ezt a pályát), de mégis csak szeget üt a fejükbe, hogy már egy, a polg. isk. IV. osztályát végzett 24 éves könyvkereskedőseged is havi 500 pengő fizetést kap, ő meg mint helyettes nem éri el a 300-at. Ne csodálkozzunk, ha a mai nehéz világban ilyen szempontok szerint határoznak nem egyszer a fiatalok. Kénytelenek így cselekedni, különösen azok, akiket szülők vagy más hozzátartozók nem segíthetnek, mert ilyen segítség nélkül élni és ruházkodni nem tudnak. Ösztöndíjakkal a tanári pályára való csábítás egyébként sem célszerű, mert így nem a hivatástudat viszi oda a pályázókat, hanem a szegénységük. Ezek nagy része aztán keserű

elégedetlenséggel, legfeljebb hivatalnoki kötelességként végzi a tanári munkát, nem pedig pedagógus-lelkülettel.

Radikális segítséggel és intézkedésekkel kell a tanári pályát kívánatosá tenni és egyik legsürgősebb cselekedet lenne fizetés terén a nivellálás a katonatiszti, bírói és egyéb rendesebb illetmények felé. Akkor majd ezen pályán működő családos tanárok is ambicionálni fogják, hogy legalább egy-egy gyermekük válassza atyjának azt az állását, amelyet a mai körülmények között a gyermekek fitymálva elkerülnek. Ilyen nivellálás nélkül az újabb, %-os arányszámban történő fizetésjavítások csak még élesebbé és szélesebbé teszik a különbözőséget. Persze a radikális rendezés sok millióba kerül, hangzik az ellenvetés; de hogy ennek folytonos halogatása milyen súlyos következményekre vezetett már is és fog még súlyosabbakra vezetni, azt fájdalom, nem mérlegelik. A felületes szemlélő azt hihetné, hogy most, a legújabb fizetésrendezéssel feltétlenül javult a tanárság anyagi helyzete, hiszen a pénzügyminiszter úr „hozzáidomította” a mi fizetési viszonyainkat is „az újonnan kialakított árszínvonalhoz”. Már most megállapíthatjuk, hogy a legfontosabb élelmi és közszükségleti cikkek árait magasabbra szabták, mint az illetményeket. Kezddhetjük a búzán, amely 30 P-ről 40-re emelkedett, tehát az emelkedés 33%. A tüzelő árát 40%-kal emelték. A zsír árát 47%-kal (1 kg volt 3.80 P, jelenleg 5.60 P). Az új árszínvonal felfokozásánál az állam maga is a legmagasabb %-számmal szerepel. Így pl. a postacikkek árát 50%-kal emelte (20 filléres lev. bélyeg helyett 30 filléreset kell ragasztanunk). Pedig azt tanítjuk az iskoláinkban, hogy a posta közgazdasági regálé, mert az állam nem jövedelemszerzés céljából tartja a kezében... De vannak olyan egyedárusági cikkei az államnak, amiket kereken 100%-kal emelt. Ilyen pl. a szacharin (100 szem 72 fillér helyett 1 P 44 fill.) Szept. 1-én jönnek az új ipari árak, tehát el lehetünk készülve ott is hasonló emelésekre. Hogy a szórakozás árszínvonala is magasabbra lendült, mint a mi fizetésünk, ahhoz nem lehet szavunk, mert a legtöbb tanár szórakozását színház, mozi és ehhez hasonló helyeken már úgyis beszüntette, mert a szórakozás valóban nem szükséges (egyesek szerint ugyan a nehéz időket ez segít kissé feledtetni). A tanár még az új árszínvonalhoz idomított fizetésével sem tudja a szépirodalmi lapokat megvenni, hát még a hasznosabb, de most már 16—20 pengős könyveket? Ruházati cikkek beszerzésére pedig az új, idomított árak mellett gondolni sem lehet, mert művészet úgy beosztani, hogy a puszta megélhetésre jusson. Mindezt nem zúgolódásból mondjuk, mert tudjuk, hogy most sokat kell eltérni mindnyájunknak. Rá kell azonban mindezekre mutatni már most, mert csak így lehet megérteni, hogy az új rendezés nem érte el azt a célt, amit maga elé tűzött és ha újabb „fizetésemelésről” egyelőre nem is lehet szó, de *most már nem lehet elodázni a tanároknak a multban rendszeresített korpótlékát valamilyen olyan működési pótlék formájában, mint amilyent kapnak a bírák vagy egyéb tisztviselői kategóriák.* A tanári-tisztviselői közellátást pedig mielőbb új ala-

pokra kell fektetni, különösen a városokban, hol a megélhetéshez szükséges élelmickek beszerzése a legtöbb tanárnak (tisztviselőnek) vidéki összeköttetés híján nem lehetséges. A legsúlyosabb a helyzete ezen a téren a fővárosi alkalmazottaknak, kiknek a zöldségtől kezdve mindent méregdrágán lehet csak beszerezni. Egy hattagú családnak pl. csak a főzelékhez szükséges nyers tökért aug. 16-án három pengőt kellett fizetni...

Elszánt és lelkes akarattal indulunk neki az új tanévnek. A megnehezült idők felfokozott feladatok elvégzését kívánják mindnyájunktól és mi azoktól nem riadunk vissza. A tanítóképző-tanárokat nem kell külön buzdítani arra, amire a miniszterelnök felhívta az összes tanítókat-tanárokat július 4-én Nyíregyházán: „Egyikőjük se adja föl az iskola után sem nemzetnevelő hivatottságát, hanem az egész életben töltsse be azt a szerepet, amit a fiatalság nevelésében vállalt, mert nem tud nevelődni, fejlődni a nemzet, ha a tanító, a tanár csak az ábécét vagy a matematikát tanítja...” Mi mindig büszkén hivatkozhatunk arra, hogy nemcsak tanítottunk, de neveltünk és nevelünk most is, jobban mint valaha, mert hiszen a nemzet napszámóseit, a néptanítót képezzük és jól tudjuk, hogy ezek minőségétől függ elsősorban a magyar nép és vele a magyar nemzet sorsa. Mi azt cselekedjük már évtizedek óta, amit a miniszterelnök úr mint nevelési feladatot sürget: erősítjük és fejlesztjük a magyar fiatalságban, a tanítójelöltben a hitet, a bizalmat a magyar elhivatottságban és erősítjük a magyar lelkeket mindennek, még a reánk váró nehézségeknek az elszánt elviselésére is. Ugyanezt cselekedjük már évtizedek óta az iskolán kívüli népművelés munkájában. De tegyék lehetővé ezen magasztos feladatok elvégzését. Biztosítsák úgy az anyagi megélhetésünket, hogy ne főjjon állandóan a mindennapi kenyérgondoktól a fejünk, ne kelljen ehhez, ahhoz is kapkodnunk, iskolán kívüli, silányul megfizetett irodalmi munkálatokat is végeznünk, hogy néhány pengővel megtoldhassuk a létminimumot is alig biztosító fizetést. Távoztassék el fejünk felül annak gondja, hogy mi lesz velünk, ha 35 éves becsületes és megfeszített erővel végzett munka után minden minimális vagyon és mellékjövedelem nélkül nyugalomba megyünk, amikor még kevesebbet kapunk annál, ami most sem elegendő... Miniszter Urunk jóakaratóval tisztában vagyunk. A június 21-ére hirdetett tanügyi vacsora előtt élete legszebb feladatának hangoztatta, ha személyéhez fűződhetne a háború után a tanárság jogos törekvéseinek generális kielégítése. A háború végét azonban nem látja még senki és a viszonyok addig is újabb megoldásokat és intézkedéseket sürgetnek az anyagi téren. Miniszter urunk szavait vitéz *Lukács Béla* miniszter úr beszéde előzte meg, aki szintén a legteltesebb elismeréssel és megértéssel beszélt a tanügyi szervezetekbe tömörültek munkájának értékéről és biztosított minket támogatásáról. Az új tanév küszöbén felemeljük mi is szavunkat ezért a támogatásért, amely hozzon mielőbb új eredményeket számunkra, hogy fennakadás nélkül teljesíthessük szívesen vállalt szent feladatunkat: a magyar nemzetnevelést! *Mesterházy Jenő.*

A győri tanító(nő)képző-intézetek szerepe a város történetében.

III. A kir. kat. tanítóképző-intézet. — Iskolánk 150 éves évfordulóján, 1928-ban Jakab Ferenc, intézetünk akkori igazgatója mondotta: „Nincs annál szebb történelem, mintha végigtekintünk egy életen, ha az élet munkás volt, ha a szív szeretettől dobogott, és ha belőle áldás sugárzott mindenfelé, ahova működése elhatott... És amint így szép az emberi élet, így szép egy intézménynek élete is, ha az hosszú időn fáradhatalanul működött, ha szeretetet és áldást sugárzott mindenfelé: az egyesek szívére, az egyháznak, a hazának, a társadalomnak javára...”

Mikor intézetünk multjára emlékezünk, meggyőződéssel valljuk, hogy ennek az intézménynek élete a fenti értelemben szép volt. És ennek az intézetnek története a magyar tanítóképzés történetének minden mozzanatát elének tárja 1778 július hava óta, amikor az első tanító kilépett az akkori normál-iskola falai közül.

Ismeretes, hogy a Mária Terézia-féle Rátio az országot 10 tankerületre osztotta; ezek egyike volt a győri és itt, a székhelyen működő elemi, akkori nevén nemzeti-iskola mint normál, azaz mintaiskola szerepelt; részint azért, hogy a többi hasonlókkal együtt más iskoláknak mintául szolgáljanak, részint, hogy ezekben történjék a leendő tanítók kiképzése. Ez a kiképzés eleinte három hónapos tanfolyamon történt. A jelöltek résztvettek az előadásokon, figyelték a mintaiskola tanítóinak munkáját, s útmutatásuk mellett ők maguk is tanítottak. A tanfolyam elvégzéséről a hallgatók bizonyítványt kaptak, s az szolgált oklevél gyanánt, melynek alapján aztán alkalmazást nyertek. Győrött a normáliskola a Megyeház-utcában volt, ma is népiskola van az egykorú házban, és vannak még élő győriek, akik ezt az iskolát ma is normáliskolának nevezik.

A második Ratio csak annyit változtatott a helyzeten, hogy 1806 óta a kiképzés már egy egész éven át történt.

Pyrker László szepesi püspök, majd egeri érsek önálló kezdeményezése 1819-ben a szakiskola-jellegű tanítóképző megszervezésével csak egy kiemelkedő szellem bátor cselekedete volt; majdnem négy évtizednek kellett elmúlnia, míg a kormány 1845-ben a kat. tanulmányi alap vagyónából a fentihez hasonló képzőket szervezett Érsekújvárott, Pesten, Miskolcon, Szegeden és Nagykanizsán. De ezek az intézmények nem tartoztak bele szervesen a magyar népoktatás szervezetébe; a rendes tanítóképzés ezután is a Ratiók alapján folyt tovább a főelemi iskolákban.

Intézetünk szakiskolává való kifejlesztése az eddigi rendszer tanfolyam-jellegéből 1856-ban történt, amikor a kormányzat a kat. tanulmányi alápól kir. kat. gimnáziumokat és 11 kir. kat. tanítóképző-intézetet szervezett. A 11 képző közt ott találjuk a mi intézetünket is. Ettől kezdve tehát mint szakiskola működik intézetünk, két éves tanulmányi idővel. Külön tanárok tanítják a tantárgyakat, s az iskola tanulmányi felügyelet szempontjából a tankerületi fő-

igazgató hatáskörébe tartozik, aki a képesítő vizsgálatokon is jelen van. Intézetünk akkor 1894-ig a Káptalandombon, a Frigyszekrény-szobor mellett abban a házban nyert elhelyezést, melyben most az Egyházmegyei nyomda van, homlokzatával a Jedlik Anyos-utca felé tekintett.

Ezzel az elhelyezéssel hosszú, küzdelmes évek bizonytalansága ért véget. Itt is beteljesedett, hogy a kultúrintézményt az átlagpolgári közvélemény fényezésnek tekintette és az anyagi feltételek megteremtésénél lehetőleg kitért az áldozatvállalás elől. Mivel a közalapítványi pénztár egyéb költségekkel szerfelett meg volt terhelve, a helytartótanács felszólította a városi tanácsot; „miként egy ily intézet felállítására, fenntartására s tanítóinak fizetésére, valamint egyéb költségei fedezésére segédkezett nyújtani a közjó iránti ismeretes buzgalmánál fogva készkedjék, s arról, vajjon az említett üdvös cél sikerítéséhez mi módon és mennyire kíván járulni? minél előbb jelentést tegyen.” (1845.) A városi tanács ebben az ügyben nem hozott érdemleges döntést, hanem a leiratot véleményadás végett kiadta a Választó Községnek.

Hasonló tartalmú megkeresést intézett a helytartótanács a püspökhöz is. A kormányhatóság elgondolása tehát nyilvánvalóan az volt, mivel a helytartótanács a fenntartás költségeit teljes egészében viselni nem tudja, hogy a fenntartók közé a püspökséget és a várost is bekapcsolja.

A városi tanács az ügyet a vegyes ülés, a tanács és választó község elé terjesztette. A hozott határozat kimondja, hogy Győr városa mindaddig, míg „az intézet Győr városa kebelében létezend, házi pénztárából évenként 500 pengőforinttal járulni óhajt” költségei fedezésére. De hozzáteszi azt is; „Győr városa a megajánlott 500 pengőforinton kívül az említett célra semmi egyéb segedelemmel járulni nem fog.”

A helytartótanács a város határozatát „kedvesen” fogadta. Ugyanígy célt ért a püspökségnél is, mert ez évi 200 pengőforintot ígért az intézet fenntartásához.

Az iskola nehéz napjai azonban még csak ezután következtek. A helytartótanács most már nem érte be ennyivel: helyiséget is kért az intézet számára. Most aztán megindult a végtelen levelezgetés és aktaküldözgetés a város és helytartótanács között, mert a város az előbbi határozatra való hivatkozással a további terhek vállalása elől elzárkózott. A hadakozást végül is a város únta meg: 1847-ben kijelölte a mesterképző iskola számára az akkori jogakadémia és reáliskola közös helyiségében, az udvar felőli részen fekvő négy szobát.

A 48-as mozgalmak miatt többször is félbe kellett szakítani a munkát. Az akkori Győr dicséretére meg lehet állapítani, hogy a növendékek nagyobb része, sőt az egyik tanár is bátran kiállt a szabadság ügye mellett. Intézetünk életének eme küzdelmes éve a szabadságharc idején valósággal meghatározó tényezővé váltak az iskola szellemének további alakulására. Nemcsak az elnyomatás ko-

rában, hanem a kiegyezés után is félreérthetetlen határozottsággal és világossággal jelentkezik az iskola keményen magyaros jellege, nem egyszer éles szembenállásban a hivatalos felsőbbiségekkel. Kétségtelen, hogy sokat megmagyaráz az akkori növendékek átlagosan magasabb életkora és a kiegyezés utáni idők feszült politikai légköre, valamint a Győrött elhelyezett katonaság idegenfajú és gondolkozású tisztikarának gyakran provokáló magatartása.

Az iskola azonban a nehéz körülmények között is tovább fejlődött. Az 1868. évi népoktatási törvény értelmében a mi intézetünk is három évfolyamos lett. Ugyanekkor fontos változás következett iskolánk életében: dr. Zalka János győri püspök elvállalta az intézet fenntartását. Sőt midőn 1884-ben Trefort Ágoston minisztersége alatt a tanítóképző négy évfolyamos lett, elhatározta, hogy új modern épületet emeltet a győri képző számára. Az egyházmegyéje területén 1856-ban létesített soproni képzőt beolvasztotta a mienkbe és az így megerősödött intézmény számára megépítette azt az épületet, melyben iskolánk ma is működik. 1894. szeptember óta itt él a katolikus tanítónevelésnek Dunántúlon legnagyobb jelentőségű intézménye.

Az új épület csakhamar elégtelennek bizonyult és már dr. Várady Árpád püspök a világháború előtt hatalmas, minden igényt kielégítő épület alkotását tervezgette. Ez a gyönyörű terv, sajnos, nem valósult meg, de legalább biztató ígéret volt a jobb jövőre.

Az első világháború idején még a mostani épületet is ki kellett üríteni: önkéntes iskola volt benne. A tanítás a mostani Széchenyi-téri internátus ódon termeiben iparkodott színvonalon maradni. Fia-tal tanítványaink pedig, szám szerint 105-en, a harctéren teljesítettek sokszor véres szolgálatot. Közülük nyolcan életüket adták a házért.

A kommunizmus jellemző módon a kultúra hajlékából börtönt csinált; egy hónapig tűszok elzárására vette igénybe a csendes munka és szeretet házát.

Azóta iskolánk — mint a többi tanítóképző is — hősiez küzdelmet folytat a nehéz viszonyokkal, hogy tökéletesebb legyen, hogy magasztos hivatását, örök nemes elégedetlenségben az elért eddigi eredményekkel mindig jobban teljesíthesse. Tudatában van annak, hogy az ország egy tekintélyes területének ő adja a katolikus tanítót, és ezzel komoly részt vállal az egyetemes magyar népnevelésből. Nem tud meghatódás nélkül emlékezni arra, hogy három és félezer tanító ment ki falai közül több mint másfélszázados élete kitarító munkájának eredményeképpen. És itt, ezen a helyen jogos önértzettel mutat rá, hogy Győr város nem pazarolta támogatását méltatlanra: a város iskoláinak nagy részében ma is a mi iskolánk tanítói működnek, és ha ez a város nem alaptalanul büszke átlagos műveltségének színvonalára, iskolánk emelt fővel hivatkozhatik a győri iskolákban évszázadok óta működő tanítóinak önfeláldozó kultúrmunkájára.

Iskolánk azonban nemcsak a szorosan vett tanítói munkára ké-

szít elő. A magyar társadalom száz és száz formában igénybe veszi a magyar tanító erejét és tudását. Ezekre a feladatokra is előkészíti az iskola a magyar jövő munkásait. Csak ismeretes tényekre hivatkozom és nincs szükség bizonyításra; mindenki tudja, milyen gyakorlati értékű nevelést kapnak gyerekeink. Igénybe is veszik őket társadalmi, közművelődési, vallási és karitatív egyesületeink, és ők mindig ott vannak, szerényen, elismerést nem kérve, a dicséretet és jutalmat átengedve másoknak. A templomi szolgálattól kezdve a szegénygondozásig a győri tanítójelölt mindenütt ott van, ahol lelkesedésre és lendületes munkára van szükség.

Iskolánk helyi munkásságának teljességének képéhez hozzátartoznék az igazgatók és tanárok tudományos és közéleti tevékenységének ismertetése is az elmúlt másfél évszázad alatt. Ennek a kérdésnek még csak vázlatos áttekintése is meghaladja e rövid cikk határait. Intézetünk készülő története azonban majd méltó módon fogja örökíteni Nagy Lajos, dr. Karácson Imre, Mersich János, dr. Aistleitner József nevét, hogy csak a legnagyobbakat említsem.

Befejezésül fájdalmas büszkeséggel emlékezem meg intézetünknek a mostani háborúban elesett növendékeiről. Már eddig négyről biztos tudomásunk van. Ők tették rá a hitelesítő pecsétet iskolánk szellemére, ők jelölték meg a kötelességteljesítés útját és azt a mértéket, melyet mi is növendékeink elé állítunk. Mikor nagymúltú iskolánk a neki otthont nyújtó város és az ország összes testvérintézetei előtt szerényen, de egyben önérzettel válaszol a nagy kérdésre: mit végeztél?, rájuk mutat és könnytől homályosuló szemmel ígéri, hogy a jövő méltó lesz a múlthoz...

Dr. Schleich Lajos.

A csonkagúla és a csonkaék.

Az egyes intézetek évkönyveiben megjelent tanítóképesítői menynisegtani feladatok összegyűjtögetése közben figyelmessé lettem arra a körülményre, hogy némelyik feladatban csonkagúlának neveznek olyan testet, melynek térfogatát nem szabad a szokásos, csonkagúlára érvényes térfogatképlettel kiszámítani, mert az alap- és fedőlapja bár párhuzamos, de nem hasonló téglalap. Még ha nem is nevezik kifejezetten csonkagúlának, a helyes képlet alkalmazásának kevés a valószínűsége. Tekintsük a következő feladatot:

Légoltalmi pincét építenek a következő méretekkel: $h = 9.6$ m, $sz = 5.2$ m és $m = 2.5$ m. A kiemelt földet egy csonkagúla alakú szekérlárában szállítják el, melynek alapélei 1.9 m, illetve 60 cm, felső élei 2 m, ill. 90 cm hosszúak. $M = 63$ cm. Hány szekérral hordhatják el a földet, ha a tömör és kiásott föld aránya 3 : 4-hez? Mibe kerül a szállítás, ha egy fuvar 80 fillér?

egy csonkaékre OPQRO, P, Q, R₁ és egy kisebb kiegészítő ékre: O, P₁Q, R₁ ST. Ilyen csonkaék szerepel a feladatokban. A csonkaék térfogatának a megállapításánál a teljesék térfogatából kivonjuk a kiegészítő ék térfogatát. Ezen kifejezésben szereplő és a csonkaéken közvetlenül le nem mérhető hosszúságoknak a csonkaéken közvetlenül lemérhető hosszúságokkal való kifejezésére felhasználjuk a hasonló háromszögek megfelelő oldalainak arányegyenlőségét. Alkalmassal összevonások, szorzások, kiemelések után a csonkaék térfogatképlete:

$$K_{cs \text{ ék}} = \frac{m}{6} [2AB + 2ab + AB + aB],$$

ahol A, B jelenti az alsó téglalap oldalait, a, b, jelenti a felső téglalap oldalait, m jelenti a csonkaék magasságát, azaz a két párhuzamos téglalap egymástól való távolságát.

Erre a végképletre juthatunk akkor is, ha az általános prizmatoid térfogatképletét* a csonkaékre alkalmazva a középmetszet éleit mint az oldaltrapéz középvonalait az alap- és fedőélekkel fejezzük ki s az így adódó rövid szorzást és összevonást elvégezzük.

A csonkaék felírt térfogatképlete természetesen akkor is érvényes, ha $a < A$, de $b > B$, azaz a két téglalap ellenkező irányban nyúlt [pl. tetraéderből két élével párhuzamos két sík között kimetszett rész]. Hasonló módon aránylag egyszerű képletet nyerhetünk arra az esetre is, ha téglalap helyett rombold vagy trapéz alkotja a csonkaék alap- és fedőlapját.

Ha $\frac{a}{A} = \frac{b}{B}$ tehát a határoló téglalapok hasonlóak, akkor és csak akkor lesz a csonkaékból csonkaágúla és ez esetben a csonkaágúla és a csonkaék térfogatképletének azonossága könnyű számítással igazolható. Egyébként a csonkaék térfogatképlete helyettesítés után mindig nagyobb értéket ad, mint a csonkaágúla térfogatképlete, mint ahogy két különböző szám számtani középárányosa is nagyobb mértani középárányosuknál. [Itt a két szám aB és Ab .]

Felvetődhetik még az a kérdés, hogy a csonkaék térfogatának a csonkaágúla térfogatképletével való kiszámításánál legszerencsétlenebb esetben hány százalék hibát követhetünk el. A hibás és helyes térfogat különbségét elosztván a helyes térfogat századrészével és bevezetvén $\frac{a}{A} = x$, $\frac{b}{B} = y$ jelölést, a feltett kérdés egyenlő értékű

$$az \quad f(x, y) = \frac{100 (\sqrt{x} - \sqrt{y})^2}{2 + 2xy + x + y}$$

kétváltozós és az $x \geq 0$, $y \geq 0$ tartományban folytonos függvény ezen síknegyedben való maximumának meghatározásával.

Aránylag egyszerű mennyiség-tani megfontolások a következő eredményre vezetnek:

Ha a csonkaék alap- és fedőtéglalapjának csak egyirányú megnyúlást engedünk, azaz $\frac{a}{A} = x \leq 1$ és $\frac{b}{B} = y \leq 1$, akkor $f(x, y)$ leg-

* Középkiskolai Matematikai és Fizikai Lapok VIII. évf. 241. o.

nagyobb értéke $\frac{100}{3} = 33\frac{1}{3}\%$ az $y = 0$, $x = 1$ határesetben. Természetesen a függvény szimmetriája folytán x és y felcserélhető.

Ha a téglalapok ellenkező irányú megnyúlását is megengedjük, azaz $\frac{a}{A} = x \leq 1$, $\frac{b}{B} = y \leq 1$, akkor tetszőleges $p < 100$ %-os hibát is elérhetünk $0 < y < \frac{2(100-p)}{|200-5p|}$ egyenlőtlenségnek megfelelően választván y -t, míg a megfelelő x -et egy valós gyökökkel bíró, vegyes másodfokú egyenletre redukálható irracionális egyenlet megoldásával nyerhetjük.

Összefoglalva: Az élek alkalmas megválasztásával lehet készíteni olyan csonkaéket, melynek térfogatát a csonkaágúla térfogatképletével számolván az így adódó hibás térfogat-tetszőleges sokszorosan kisebb a helyes térfogathoz. Ez világít rá arra a tényre, hogy logikailag milyen helytelen a csonkaágúla térfogatképletének felületes alkalmazása.

Ezzel kapcsolatosan felvetődnek a következő gondolatok:

1. Kívánatos volna minden tanév végén összegyűjteni az egyes intézetekben kialakult jó, tanulásgos példákat, fizikai eszközök, kísérletek leírását, szertárkezelésre, módszeres eljárásra vonatkozó tapasztalatokat és ezeket a következő évben a Magyar Tanítóképző rendezve, folytatólagosan leközlhetné. Ezek a sokszor apróságoknak látszó tapasztalatok nem alkalmasak önálló cikk készítésére és mégis kár ezeket elkallódnak hagyni. A szaktanárok noteszükben külön rovatot nyitnának erre a célra, ahova évközben beírják tapasztalataikat s ennek alapján év végén beküldik jelentésüket.

2. Kívánatos volna, főleg gyakorlati szempontból, a líceum menynyisegtani anyagában legalább egy felírt és értelmezett képlet erejéig a csonkaágúlával kapcsolatosan helyet biztosítani a csonkaéknek is. Azt hiszem, a gyakorlatban többször fordul elő csonkaék mint csonkaágúla.

Raisz Iván.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Gazdálkodásra való nevelés a tanítóképzőben.

A gyakorlati élet kívánalma, hogy a magyar tanítóképzés élet-szerű legyen. Tanítóképzésünk tartalmát a magyar élet nevelési és tanítási szükségletei szabják meg. A tanítóképzés megállapítása tehát feleletet ad arra a kérdésre: mit kíván a magyar élet a néptanítótól?

A líceum feladatai körében a családi és iskolai gyermekneveléshez szükséges alapismeretek tanításával előkészítjük a tanulókat magasabb nevelési szaktanulmányokra. A néptanítói hivatásra már előkészített tanítójelölteket az átmenetileg szabályozott tanítóképzés mai rendje szerint a tanítóképző-intézet IV. és V. osztályában szakszerű elméleti és gyakorlati tanítással képezzük ki a vallásos alapon és a magyar nemzeti művelődés szellemében folyó népneve-

lésre. A hivatását értő és szerető néptanítói személyiség kialakítása a magyar tanítónevelés eszménye.

A statisztikai adatok erősen aláhúzzák annak a ténynek megállapítását, hogy hazánk agrárország. A kereső népességből östermeléssel 58.2% (2,126.688) foglalkozik és a 851.913 földbirtokosból 827.221 (96%) gazda 50 kat. holdnál kisebb területen gazdálkodik. A magyar élet szükségletei szempontjából népoktatásunkat e tényeket figyelembevevő agrár-szellemnek kell áthatnia.

A mezőgazdálkodással foglalkozó magyar gazdatömegek oktatásunk elmaradottsága miatt a mennyiségi többtermelésre, a minőségi jobbtermelésre és az értékesítésre való haszontermelésre törekvő gazdasági tanításban, kiképzésben nem részesültek.

A nyolcosztályos népiskola a tanulók életkörülményeinek megfelelően a népiskola kétféle fajtát keltette életre: a falusi és a városi népiskolát. A szorgalmi idő a falusi népiskola felső tagozatában helyi körülmények szerint főleg a téli időszakra terjed ki, amikor a természeti, gazdasági és egészségi ismeretek tanítása útján az ember egészsége, boldogulása, gazdasági élete érdekében haszonnal értékesíthető ismereteknek, ügyességeknek és eljárásoknak az elsajátítása a cél. A falusi tantervű népiskolákban mezőgazdasági foglalkozásra képző gyakorlati nevelő és elméletileg is okszerűleg megalapozott oktató munka folyik. Sőt a VIII. osztályt követő gyakorló évben ősszel és tavasszal gazdasági gyakorlaton vesznek részt a tanulók évi 40 munkanapon keresztül.

A népiskola tantervét áthatja a gyakorlati élet gazdasági követelménye, hiszen a gazdálkodó földművestömegek nagyobb része azzal a gazdasági szaktudással indul el boldogulása útján, amellyel a népiskola látja el. Ez az alap, amelyre a mezőgazdálkodásra való továbbképzés és az iskolán kívüli népművelés azután építhet. A mezőgazdálkodással foglalkozó népesség nagy tömege csupán népiskolai nevelőoktatásban részesül, a népiskolából kerül ki az életbe.

Hazánkban 1941-ben a városok száma mindössze 91, szemben 1.503 nagyközséggel és 5.093 kisközséggel, tehát 6.596 faluval. A Székelyföld jelenlegi négy vármegyéjének (Csík, Háromszék, Marostorda és Udvarhely) területe 15.492 km², melyen a lakosság száma 687.835. Székelyföldön a lakosságból 581.998 (84%) ember él falun. A városok száma 7, míg nagyközség 91 és kisközség 411 van. A Székelyföld tehát elsősorban falutáj, ahol a népiskoláknak falusi tantervű típusának kell kialakulnia.

A falu és a népiskola gyakorlati jellegű kívánalmaival az élet-szerű magyar tanítóképzésnek is számolnia kell. Mit kíván a falusi népiskola a tanítóképzéstől?

Kívánja mindenesetre a kertészeti és mezőgazdasági ismereteknek és gazdasági gyakorlati munkának olymértékű elsajátítását, mint amennyi a népiskolában a természeti, gazdasági ismeretek tanításához szükséges. A néptanító faluvezetői hivatása pedig szükségessé teszi, hogy működési helyén a kertészeti és mezőgazdasági téren tapasztalható hiányosságokat felismerhesse s azokat népművelési

munkájával pótolni és javítani képes legyen. A néptanítónak korszerű mezőgazdálkodással példát kell mutatni a falusi népnek. A nemzetnevelő néptanítónak gazdasági boldogulásunk érdekében nemcsak jó nevelőnek, hanem a nemzet, továbbá a gazdasági és szociális feladatok elsődrendű kultúrmunkásának kell lennie, ha meg akarja helyét állni az életben. A gazdagondokat és a falu művelődéspolitikájából következő kultúrgondokat a néptanítóra bízza a nemzet. Éppen ezért a tanítóképzésre is nagy gondot kell fordítanunk. A tanítóképzésben hangsúlyoznunk kell annak szükségességét, hogy a falusi (tanyai) népiskolák tanítói elmélyültebb, alaposabb gazdasági szaktudással és példaadásra képes gyakorlati gazdasági készséggel kell, hogy kerüljenek hivatásuk színhelyére, a faluba.

Átmenetileg szabályozott tanítóképzésünk rendje szerint a líceum I—III. osztályaiban heti egy órában gazdasági gyakorlatot kell tartani. A gyakorlat anyaga megfelel a tanítóképző-intézet I—III. osztályai számára megállapított gazdasági gyakorlatok anyagának. A gazdasági gyakorlatok tantervi anyagának elvégzése körében kívánatos és lehetséges is figyelemmel lenni a falusi tantervű népiskolák őszi és tavaszi gazdasági gyakorlatainak anyagára, valamint a külön tanító vezetése alatt álló gyakorlóéves fiúk munkarendjének anyagára is.

A gazdasági gyakorlatokhoz oly gazdasági gyakorlóterület szükséges, ahol a szántóföldön, konyhakertészetben, gyümölcsfakertészetben, fa- és szőlőiskolában, továbbá az állattenyésztés körében alkalmazott gyakorlatok mintaszerűen bemutatathatók és elvégezhetőek. Kívánatos, hogy a líceum és tanítóképző-intézet egy mezőgazdasági mintaüzemet tartson fenn. Ha ez nincsen, gazdasági kirándulásokkal és gazdaságok látogatásával oldható meg a gazdasági gyakorlatok célszerű elvégzése.

A tanítóképző-intézet IV. osztályában heti 2 órában, az V. osztályban pedig heti 3 órában kell tanítani a gazdasági ismereteket. A közgazdaságtant illetőleg meg kell elégedni a fiúliceum III. osztályában a gazdasági ismeretek címén nyújtott tantervi anyaggal, ahonnan különösen a szövetzeteti és társadalomtani (szociográfiai) ismeretek elmaradása hiányolható. Egyébként is a közgazdaságtan betetőzése kell legyen a gazdasági ismeretek tanításának.

A tanterven belül a természetismeret (természetrész, vegytan és fizika) anyaga és a gazdasági ismeretek között szerves tantárgykapcsolást (koncentrációt) kell létrehozni. A természetrajzi ismeretek tanításának az is célja, hogy tájékozottságot adjon a növény- és állatvilág gazdasági értékelésében. A gazdálkodás voltaképpen alkalmazott természetismeret. A gazdálkodásra való nevelés és tanítás szempontjaira tárgyilag tekintettel lehet lenni még kivált a földrajz, a mennyiségi ismeretek, a neveléstan, tanítástan és módszertan, a magyar nyelv és irodalom, történelem tanításában is.

A tanterven kívül az iskolában működő iskolaszövetkezet és „Diakkaptár” ifjúsági egyesület tehet gyakorlatilag öntevékenységet

alapján a legtöbbet a gazdálkodásra való nevelés szolgálatában. Az iskolszövetség a termelés, fogyasztás, értékesítés és hitel szövetkezett erővel történő alkalmazására szolgáltat mintát, a diákkaptár pedig munkával a magyar ifjúságban az öntevékenység és az életrevalóság fejlesztését célozza és az egészséges gazdasági érzéket alakítja ki.

A falusi népiskola és a falu gazdasági élete, népünk szociális körülményei, a falumunka nemes feladatai egy szebb és boldogabb magyar jövődjéjében várják azt a falusi néptanítót, akinek a gazdálkodásra való nevelés és tanítás képességét, nép- és faluszeretetét, ügyszerető alkotó törekvést és vágyat a tanítóképzés tudatosan és tervszerűen megadta.

Takács Béla.

A líceumok és tanítóképzők állatvédelme.

Közlönyünk 1942. évi júliusi számában közöltem jelentésemet iskoláink 1940/1. évi állatvédelméről a Magyar Cserkész Mozgalomhoz (V., Nagy Sándor-u. 6.) beérkezett évkönyvek alapján. Az iskolák száma az 1941. évben hazatért szatmárnémeti, kolozsvári és marosvásárhelyi tanker. kir. főigazgatóságokkal 64-ről 82-re, 1942-ben pedig a visszaszerzett ujvidéki kirendeltséggel 85-re emelkedett.

A 85 iskolából 68 évkönyv (80.2%) érkezett be az előbbi 63.4%-kal szemben. Emelkedés történt még a madarak és fák napjánál, a madárvédelemnél, virágápolásnál és az állatvédő kirándulásoknál. A többi tevékenységben némi hanyatlás mutatkozik, mint az állatvédelmi oktatásban, a fogadalomban, faültetésben és a kerti tevékenységben. Az átlagos százalék 26.9-ről 26.7-re szállt le és ezzel a %-kal, megelőzve a gimnáziumokat, az elemi és polgári iskolák után a 3. helyre jutott ez az iskolafaj. Kívánatos, hogy a jövő tanítónemzedék és elemi iskola érdekében minél előbb megközelítsék ezek az intézetek a 100%-ot. A többi iskolafaj ugyan nagyobb hanyatlást mutat; az elemi iskola átlagos %-a 50.7-ről 40.4-re szállt le. Ez főképp a katonai behívásoknak tulajdonítható.

Most is legszebb eredményt mutat Székesfehérvár és Szombathely tankerülete. Az iskolák között a r. kat. tanítónőképzők tűnnek ki, így a budapesti Orsolya-rendi, a kalocsai, pápai, kőszegi, érsekújvári intézet, ezenkívül a kőszegi áll. és egri r. kat. tanítóképző és a szarvasi ev. tanítónőképző. Állattenyésztés folyik Székesfehérvárott (írg. növ.) és Csáktornyán (áll.). Aquarium és terrarium van Egerben r. k., Kalocsán (r. k. l.), Székesfehérvárott és Veszprémben (r. k. l.) és Kőszegen (áll). Madárkarácsonyfát állítottak Pápán (Ranolder); napraforgómagot termeltek Budapesten I., Fery Oszkár-u. áll. és Szarvason (ev. l.).

Nem szolgálja az állatvédelmet az, ha vágóhidra rendeznek tanulmányi kirándulásokat; így történt Veszprémben (angol kis.), Nagyváradon r. k. l. és Gyergyón r. k. l.

Hasonló hiba volt a köteles alkoholelles nevelőhatás ellen a

szesz-, sör-, pezsgőgyárak és borpincék látogatása (Léva, Kolozsvár áll., Sopron Orsolya-r.). Különbösen nyoma sincs az alkohollel-
nes törekvésnek ezekben az intézetekben.

Az állatvédelemre nézve legjobb útmutató a *Magyar Cserkész állatvédelmi rovata*, az antialkoholizmusra nézve pedig a *Józan Élet* című lap (VI., Király-u. 112. II. 6.).

Főigazgatóságok	Iskolák	Évkönyvek	Oktatás	Mad.-fák napja	Fogadalom	Oduk	Etetők	Etetés	Faültetés	Virág	Kert	Kirándulás
1. Budapest	10	9	4	4	—	1	2	3	1	1	4	1
2. Budapestvidék	9	8	3	4	2	2	1	3	2	2	3	4
3. Székesfehérvár	8	7	6	7	1	6	5	5	5	3	4	3
4. Szombathely	7	7	4	6	—	—	3	3	—	1	1	3
5. Pécs	5	5	1	4	1	1	1	1	—	—	—	—
6. Szeged	3	2	1	1	—	1	1	1	—	1	1	—
7. Debrecen	7	4	1	2	—	—	—	—	—	—	—	3
8. Miskolc	5	4	2	1	—	—	—	—	—	1	2	1
9. Komárom	5	5	3	3	—	2	1	2	2	2	2	1
10. Kassa	5	5	—	3	—	1	—	1	—	1	1	1
11. Kárpátalja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12. Szatmárnémeti	5	4	1	2	—	—	—	—	—	—	—	2
13. Kolozsvár	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14. Marosvásárhely	7	3	2	1	—	—	—	—	—	1	1	2
15. Újvidéki kirendelts.	4	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Összesen:	85	68	29	38	4	14	14	19	10	13	19	22
1941/2. %		80·2	34·4	44·7	4·7	16·5	16·5	22·3	11·8	15·3	22·3	25·9
1940/1. %		63·4	36·6	32·9	4·9	12·2	18·3	19·7	15·9	12·2	31·7	20·7

Fodor Árpád.

I R O D A L O M.

Gockler Lajos: *A nevelő-oktatás vezérkönyve.* Tanítók, tanárok és szülők használatára. A Magyar Neveléstudományi Társulat kiadványai, V. köt. Budapest, 1943. 168 l. Ára 8 P.

Gockler Lajos érdemes munkása neveléstudományi irodalmunknak. A pedagógiában való nagy tudásánál fogva valamelyik egyetemünkön vagy főiskolánknak katedrát kellett volna ellátnia, ehelyett mint fővárosi kereskedelmi iskolai tanár fejezte be tanári pályafutását. Munkái magyaron kívül német és francia nyelven jelentek meg. Első munkája, Herbert pedagógiájáról, mint a párisi egyetem doktori dolgozata Hachette-nél, Franciaország egyik leghíresebb könyvkiadójánál jelent meg. Munkája a francia ped. irodalom kétségtelen gazdagodását jelentette. Nevét csakhamar a legjobb Herbart-ismerők közt emlegették. Ezt meg is érdemelte, mert úgy ebben a munkájában, mint a következőkben Herbart pedagógiájának nem egy homályos pontját jobban meg tudta világítani, mint sokan mások. Emellett nem elfogult rajongója a herbarti neveléstudománynak. Látja értékeit, de látja szerkezeti hibáit, kivált ma már egészen korszerűtlennek mondható lélektani alapvetését. Ezért évek elmélyedő munkájával arra

törekedett, hogy a lélektani kutatások mai világánál ennek a pedagógiának a misztériumait boncolás alá vegye, értelmezze s az egészet átértékelje, talán ki is egészítse.

A korszerű lélektani irányok, bármennyire elágazók is, strukturális és funkcionális pszichológiai irányokra oszthatók. Az előbbieik inkább statikus, utóbbiak inkább dinamikus szempontú képét adják a lelki életnek. Funkcionális irányban a lélektan a biológia hatására fejlődött. A lelki jelenségek az élettantól új megvilágítást kaptak. Minthogy a nevelésnek is a lelki jelenségekkel van dolga, a nevelésnek is nem egy kérdését ez új szemszögből kellett áttekinteni. Gocklert is ennek a szükségére hatotta át. Éveket töltött a fejlődéstannak nevelést átfformáló tanulmányozásával. Tanulmányainak eredményeként jelent meg *A nevelés alapvető kérdései biológiai megvilágításban* c. németül írt munkája. Követte *Egy egyetemes fejlődésemélet, mint a neveléstudomány alapvetése*, ugyancsak német nyelven. És most a pedagógiának ezt a biológiai alapvetését s annak keretében a Herbart-féle pedagógiának mintegy fejlődéstani át-világítását kísérli meg az előttünk levő munkájában.

Munkája nem könnyű olvasmány. Figyelmünket sokszor meg kell feszítenünk, hogy elmélyülő okoskodásait követhessük. Munkáját azzal kezdi, ami szokatlan, hogy előszó helyett elmondja élettörténetét. Vázlatos életrajza tele van érdekesebb vonásokkal, köztük olyanokkal, melyek a tanítóképző tanárságot is érdekelhetik. A rendkívül tevékeny, sok világot látott szerző ugyanis a tanítói pályáról emelkedett ki. A képzőt Aradon végezte s tanulmányaira való visszaemlékezései érdekes képet adnak az intézet tanáraitól. Az intézet egykori gyakorlóisk. tanítójáról pl. a következőket mondja: „Akkoriban az öreg *Urhegyi* tanított ott, a legügyesebb „pedagógus“, akivel valaha megismerkedtem“. *Kerner Péter*ről, az intézet akkori igazgatójáról is elismerő szavakat mond. Nem kevésbé érdekesek azok a részletek, ahol a mult század 80-as éveinek tanítóképzéséről, tanítási eljárásairól szól.

A bevezetőnek adott életrajz egyébként nem öncélú életrajz. Nem azért közli, hogy bennünket változatos életeseményeivel megismertessen. Azért mondja el, mert ennek a munkájának keletkezésére akar rávilágítani. 1921-ben történt, hogy a budapesti Vas-utcai felsőkeres. iskola tanártestülete, okulva a világháborút követő eseményeken, a testvérintézetekhez köriratot intézett, amelyben leszögezte, hogy minden iskolának olyan egységes nevelői munkát kellene kifejtenie, hogy a belőle kikerülő ifjú „térhetetlen hazaszeretettel, tántoríthatatlan nemzeti érzéssel, magas és tisztult erkölcsi ideálokkal felvértezve lépjen az életbe.“ Mikor ezt a köriratot a Mester-utcai felsőker. iskola tanári értekezletén, melynek Gockler is tanára volt, felolvasták, az egyik kartárs felszólalásában azt hangoztatta, hogy egy olyan vezérkönyvre volna szükség, amely az előbb jelzett nevelői cél megvalósítására egyetemes, minden iskolában használható utasításokat tartalmazna. Az iskola igazgatója ekkor Gockler felé fordult és őt szólította fel a magyar nevelőoktatás vezérkönyvének megírására. Gockler a felhívásnak eleget tett, a könyvet megírta, de kinyomatására már nem került sor, mert a világháborút követő gazdasági válságban nem akadt kiadó. De a munka kiadásánk időszerűsége azóta sem szűnt meg, sőt fokozódott. Ez indította a szerzőt arra, hogy munkáját kinyomassa. Így látott napvilágot *A nevelő-oktatás vezérkönyve*.

Rövidre fogott tartalma a következő. Minthogy a nevelőoktatásról szól, első fejezetét a szerző a nevelőoktatás apostolának, Herbartnak szenteli. Herbart elméletének tömör, sok táblázattal kísért (Rein V. szokása

volt előadásainak bőséges táblázatokkal kísérése), igen jó és a tanítóképzői oktatásban felhasználható áttekintését kapjuk ebben a fejezetben. Használhatóságát Herbart közvetlen és közvetett tanítványainak ismertetése és az egész elméletnek tárgyilagos bírálata még alkalmasabbá teszi. A szerző nem egy reflexiója arra is jó, hogy közelebb vigyen bennünket H. megértéséhez. Így pl. elfogadhatónak látszik az a magyarázata, hogy a megismerési folyamatnak H. által *elmélyedésnek* és *eszmélésnek* elnevezett részeiben a differenciálódás és az integrálás fejlődéstani törvényszerűségét kell látnunk.

A második fejezet címe „A nevelő-oktatástan alapfogalmi élettani megvilágításban”. Először biológiai alapon a nevelés fogalmát tisztázza, majd szól az oktatás lényegéről. A lényeg az, hogy minden tanításnak, oktatásnak különböző életszükségletek kielégítése a célja. Ebből a szempontból megvizsgálja, hogy a különböző életfelfogások (világnézetek) mennyiben tettek eleget ennek a célkitűzésnek. Szóba kerül tehát, hogy az ú. n. „clan”, a kommunizmus, a szociálpedagógiai irány, az állampolgári nevelés, az erkölcsi idealizmus, a vallásos nevelés, a racionalista életfelfogás, a materializmus, a művészi életfelfogás, a munkaiskola nevelési rendszere mennyiben életszükségleteket kielégítő nevelési rendszerek.

Miután így a biológiai alapú nevelőoktatást elkülönítette a különböző nevelési irányoktól, a következő fejezetben a nevelőoktatás alapelveinek kifejtésére tér át. Ezek az alapelvek: az öntevékenység, az együttműködés, a törvényszerűség és természetszerűség (differenciálódás és integrálás, stabilitás és variabilitás, appropriáció és védekezés, alkalmazkodás és kiválogatódás, örökímélés), a gyakorlatiasság, a koncentráció és az egyéni oktatás. Könyvének talán ezek a legérdekesebb és legértékesebb részei. De nem hallgathatjuk el azt a benyomásunkat sem, hogy az egyes elveknek a nevelőoktatásból való levezetése nem történt szigorú appodiktitással; az egyes elvekről elmondottak inkább csak mozaikszerűen követik egymást. Pl. az együttműködés elvéről szóló rész minden logikai kapcsolatot nélkül követi a törvényszerűség elvéről szóló részt.

A könyv következő, 4. fejezetében a szerző a tanítóképző tanárság előtt jól ismert területet érint. A kultúrjavak átszármaztatását s ennek körén belől a Herbart—Ziller—Rein-féle fokozatelméletet tárgyalja. Sok és értékes gyakorlati tanácsot ad, fejtegetéseit tanári tapasztalataiból, kivált a fővárosi ped. szemináriumban irányítása mellett végzett gyakorlatból merített példákkal teszi könnyen értehetővé.

Még két rövid fejezettel záródik Gockler könyve. Az egyik a nevelőoktatás technikájáról, a másik a sikeres nevelőoktatás feltételeiről szól. Van még egy Zárószó is, amely bátran elmaradhatott volna, éppen úgy, mint a könyvben elszórt személyes természetű megjegyzések, mert csak zavarják a könyv komoly és higgadt fejtegetéseit.

Gockler könyvének gazdag tartalmát ez a rövid ismertetés csak sejteti. Tárgyi és alaki szempontból egyaránt értékes könyv. Szerzője tárgyában teljesen otthonos. Dicséernünk kell kifinomult történeti érzékét. Még a részletkérdéseket is tört. vonatkozásukban vonultatja fel. Munkájából a tájékozott szakember is sokat okulhat, mert még a klasszikusoknak mondott ped. elméledöket is nem egy esetben meglepő új oldalukról tudja bemutatni; ismert elveknek, felfogásoknak újszerű vonatkozásait felvillantatni. Bizonyos, hogy könyvében sok olyan gondolat, tanács, intés is van, mely már régen átment a tanítóképzői tanítás gyakorlatába. Az ilyen részek olvasásának is megvan a haszna. Megerősíti azt a hitünket, hogy követett didaktikai gyakorlatunk helyes és értékes.

A gazdag tartalom nem közönséges íráskészséggel van megírva. Közvetlenségével és szemléletességével az elvont és különben nehezen érthető dolgokat is az értelem számára felfoghatókká és az egészet az olvasó számára élvezetessé teszi. Szívesen és személyi vonatkozásoktól elvonatkoztatott tárgyilagossággal ajánlom Gockler Lajos könyvét kartársaim figyelmébe.

Molnár Oszkár.

Nemes János: Március 15-e a népiskolában. A szerző kiadása. Marosvásárhely, 1943. 64. oldal. Ára 2 P.

Van az esztendőnek egy napja, mikor megszólalnak a gyermekszívek. Érc a csengésük, perzselő a lángjuk. Büszkén dobognak a kis nemzetiszín kokárdák alatt, bátran hirdetik, hogy magyarok. A magyarságuk büszke tudata, az együvértartozás lelkes megérezése, a haza szent gondolata dalt fakaszt s ezernyi kipirult arcon visszatükröződik az ünnep szent áhitata.

Az ifjúság hazaszeretetének, lelkesedésének mérhetetlen magasságába kell emelkednie a költőnek, ki méltóan akarja szöbafoglalni a lélek röpülését. A mi nagyjaink szelleme elérte ezeket a magasságokat s amit magyarságuk, hitük, érzésük dalba öntött, mind mind megtalálhatók Nemes János könyvében.

Szükség volt rá! A március 15-i ünnep megrendezése mindig tengernyi gondot jelentett annak a tanítónak, ki nemcsak a hivatalos rendelkezések szavainak akart eleget tenni, hanem a nemzeti ünnepben rejlt mérhetetlen nevelő értéket akarta a szereplők és hallgatók lelkében marandóvá tenni. Beszédtek szerkesztése, költemények kikeresése, a műsor összeállítása, a helyiség díszítése, stb. mind mint összetorlódó kötelesség várakozott reá. Nemes János ezekre ad feleletet.

A könyv megírásának és összeállításának célja ez: alkalmas könyvvel segítségére lenni kartársainak az ünnepély megrendezésében.

Könyvének első részében az ünnepély megrendezésére ad tanácsokat, hogy az könnyed, élénk, változatos és tartalmas legyen. Megszívlelendő az a tanácsa, hogy az ünnepélyt az iskola igazgatója vagy a gondnokság, iskolaszék elnöke nyissa meg s az ünnepi beszédet is lehetőleg ők tartásák. Ugyanitt több műsortervet találunk, melyek mindegyike alkalmas a cél elérésére.

A második rész szépen felépített beszédekert tartalmaz. Elmondják március 15-e történetét s méltatják a nap jelentőségét. Feldolgozásuk üde, friss, mint az erdélyi havasok tavaszi szellője. Szólnak ifjúhoz, öreghez a hazaszeretet szaván.

A harmadik rész színes csokor. Fehér lélekből fakadt, piros virágú, zöld levelű. 60 vers, mind március 15-e ihletéből támadt.

A negyedik rész szavalókórusokat mutat be. Megrendítő erejű többje. (Magyar vitézek előre!) Hány gyermeket tehet boldoggá, kiknek egyetlen vágyuk, hogy szavalhassanak, szerepelhessenek. A szavalókórus művészi erejű és sok résztvevőt befogad. Már ezért is helye lehet ünnepélyeinken.

Az utolsó rész jeleneteket hoz. Rövid kis szerepek, legtöbbjük versekkel egybeszótt. Kedves darabjai lesznek a gyermekszeregeknek.

Nemes János a könyvben nemcsak mint szerkesztő, hanem mint író is szép munkát végzett. Március 15-i ünnepi beszédei, szavalókórus-feldolgozásai és jelenetei nagyon sok iskolában fognak elhangzani és teszik ismertté a nevét. Látni rajtuk keresztül azt a szent akarást, amellyel a nemzetnevelés gondolatát igyekszik szolgálni.

A könyvet Kiss Ernő könyvnyomdája készítette Marosvásárhelyen. Munkája ízléses, hibátlan.

Vágó Elemér.

H I R E K.

Kinevezés. — A közokt. miniszter *Graf Ottó és Hoffmann Géza* áll. tanítóképző-int. helyettes tanárokat az áll. tanítóképző-int. tanárok lét-számába áll. tanítóképző-int. rendes tanárokká kinevezte. (93.722/1943. VI. 3. ü. o. sz. 1943. VIII. 18.)

Szolgálatételre beosztás. — A közokt. miniszter *Kalmár Márton* áll. tanítóképző-int. helyettes tanárt szolgálatételre a székelykeresztúri áll. tanítóképző-intézethez osztotta be.

Áthelyezés. — A közokt. miniszter *Kapi-Králik Jenő* zenetanárt a budapesti VII. ker. áll. tanítónőképző-intézettől a XII. ker. áll. tanítóképző-intézethez, dr. *Vizi János* zenetanárt a kiskúnfélegyházi áll. tanítóképző-intézettől a budapesti VII. ker. áll. tanítónőképző-intézethez áthelyezte.

Belföldi tudományos kutatási ösztöndíj. — A közokt. miniszter az 1943—44. isk. évre dr. *Nagy Sándor* székelykeresztúri áll. tanítóképző-int. h. tanárnak *Széchenyi István gróf történetfilozófiája* c. tétel kidolgozására tudományos kutatási ösztöndíjat adományozott.

Személyi hírek, előadások. — *Felszeghy Ödön*, a kolozsvári áll. tanítóképző-intézet tanára a kolozsvári Ferenc József-Tudományegyetemen bölcsészettudományi vizsgálatot tett. Doktori értekezésének címe *A licithinne* és *a zsirsavak biológiai dehydrációja*. — Dr. *Bálint Sándor* szegedi kir. kat. tanítóképző-int. tanár, egyetemi magántanár aug. 18-án *Népünk augusztusi védszentjei* címen olvasott fel a rádióban. — *Putnoky Jenő* kolozsvári áll. tanítóképző-int. gyakorlóisk. tanító *Felnöttek első könyve* címen az analfabéta tanfolyamok számára tankönyvet írt. — *A Rólad álmodtam, Erdély!* (mai költők verse és prózája Észak- és Dél-Erdélyről) című előadást, mely a rádióban aug. 16-án hangzott el, *Bognár Gyula* jászberényi áll. tanítóképző-int. tanár állította össze.

Irodalmi szemle. — *Fónay Tibor: Önképzés, önnevelés* (Néptanítók Lapja, 76. évf. 13. sz.) — *Takács Béla: A püspök látogatása.* Helytörténeti elbeszélés (Forrás, I. évf. 7. sz.) — Dr. *Garai József: A gyermek-közösségek és szerepük a nevelésben.* (Néptanítók Lapja, 76. évf. 15. sz.) — *Drozdy Gyula: Die ästhetik des Erziehungsunterrichtes* (U. o.)

Iskolai leventeparancsnoki tanfolyam. — Budapesten a júl. 21-től 24-ig megtartott iskolai leventeparancsnoki tájékoztató tanfolyamon részt vettek a következő tanítóképző-int. igazgatók dr. *Domokos Pál Péter* (Kolozsvár), dr. *Mezősi Károly* (Kiskúnfélegyháza), *Szilágyi János* (Újvidék), *Takács Béla* (Székelykeresztúr).

A német ifjúvezetőképző intézmények tanulmányozása. — Dr. *Tóth B. Zoltán* kolozsvári áll. tanítóképző-int. tanár, aki mint a bécsi Collegium Hungaricum tagja hosszabb idő óta lélektani tanulmányokat folytat, a német birodalmi ifjúsági vezetőség vendégeként négyhetes tanulmányút keretében meglátogatta az ifjúvezetőképző intézményeket. Utazásának fontosabb állomásai Bécs, Blankenberg, München, Sonthofen, Weimar, Blankenhain, Berlin és Braunschweig voltak. A Reichsjugendführung messze-menő támogatásával lehetővé vált, hogy a német ifjúsági mozgalom (Hitler-Jugend) és az egész német jövője számára döntő jelentőségű vezetőnevelést a kiválogatástól kezdve az akadémiai képzésig bezárólag a helyszínen megismerhette.

Intézeti hírek. — A székelykeresztúri áll. tanítóképző-intézetben tartott tanítói átképző tanfolyam hallgatósága megünnepelte a Gyárfás-kúria udvarán, ahol Petőfi utolsó estjét töltötte, a nagy költő halálának évfordulóját. Petőfi *Erdélyben* c. versét *Zsigmond László* tanfolyam-hallgató

szavalta el. Az ünnepi beszédet *Takács Béla* tanítóképző-int. igazgató mondta. *Petőfi Két ország ölelkezése* c. versét *Papp József* tanfolyam-hallgató szavalta. A tanfolyam énekkara elénekelte a *Csatadal-t*, melynek dallamát néhai *Végler Gyula* székelykeresztúri tanítóképző-int. zenetanár szerezte. *Petőfi Egy gondolat bánt engemet* c. költeményét *Szilágyi Attila* tanfolyam-hallgató szavalta el. Az emléktáblát megkoszorúzták.

A szlovák nyelvi tanítói tanfolyam záróünnepélye. — A közokt. miniszter a szlovák nyelvi népiskolák tanerői számára négyhetes továbbképző-tanfolyamot rendezett Léván. A tanfolyam záróünnepélyén dr. *Wagner Ferenc* tanfolyamvezető beszámolójában ismertette a 70 tanfolyam-hallgató területi hovatartozását. Ez az első nemzetiségi tanfolyam, amelyen hazánk minden szlovák nyelvszűzétéről résztvevő a tanítóság. A miniszter képviselőjében dr. *Fleischmann Gyula* tanügyi főtanácsos mondta a záróbeszédet, amelyben ismertette a magyar kormány nemzetiségpolitikáját, s rámutatott a megértő együttműködés szükségességére.

Halálozás. — *Wimmer Károly* pápai kamarás, ny. tanítóképző-intézeti igazgató júl. 23-án, 65 éves korában Budapesten elhunyt. A megboldogult 24 éven keresztül volt igazgatója a Ranolder Intézet tanítónőképzőjének. Hosszú igazgatósága alatt az intézetet a virágzás magas fokára emelte, bölcs irányítással a korszerűen képzett tanítónők százait nevelte. Júl. 25-én nagy részvéttel temették. Emlékét tanártársai, tanítványai híven fogják őrizni! — Dr. *sályi Veress István* tanügyi főtanácsos, a debreceni ref. tanítóképző-intézet 23 éven át hűséges igazgatótanára, a debreceni Szülők Iskolájának megalapítója, folyóiratunknak is becsült munkatársa életének 72. évében aug. 5-én meghalt. Aug. 7-én a debreceni köztemetőben helyezték nagy részvét mellett örök nyugalomra. Áldott emléke munkatársai, tanítványai hálás szívében élni fog! — *Kárpáti Ernő* ny. tanítóképző-int. tanár aug. 5-én 82 éves korában elhunyt. — *Hodossy Béla* ny. tanítóképző-int. igazgató, több művelődési és közgazdasági intézmény alapítója, elnöke és díszelnöke, ref. egyházak presbitere, tanácsbírája aug. 1-én életének 80., nyugdíjba vonulásának 20. évében váratlanul elhunyt. A megboldogult 16 éven át tanára, 18 évig pedig igazgatója volt a sárospataki tanítóképző-intézetnek. Mint író is értékes művekkel és szerzeményekkel gazdagította zeneirodalmunkat. Elhunytáról a sárospataki ref. főiskola és a tanítóképző-intézet előjárósága és tanári kara külön gyászjelentést adott ki. Aug. 3-án helyezték örök nyugalomra a sárospataki ref. temetőben. Kiváló nevelői egyénisége örök időkre követendő példa lesz!

Értesítés. — Az érdeklődők szíves tudomására hozom, hogy *Nevelés-történelem* című tankönyvem a Szukits Könyvkiadó (Budapest, Kecskeméti-u. 11.) kiadásában újból megjelenik. Az előjegyzett példányokat a kiadó annak idején szétküldi. Újabb megkeresésre csak akkor van szükség, ha több példány kell, mint amennyire az előjegyzés történt. Megrendelést elintéző, mindennemű felvilágosítást megad *Szukits Könyvesbolt* Pécs, Király-u. 31, vagy *Szukits Könyvesbolt* Szeged. — M. O.

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.